

MED ŠTRUCO IN SORICO

JOZE GOSTINČAR

»Ta je pa že pod rušo.«

Besede, ki lahko človeku pomenijo veliko, mu povzročajo bolečino, gredo mimo nje-ga skorajda neopazno ali pa se mu brez pravega vzroka vtisnejo v podzavest in se ob nepričakovanem trenutku zopet poja-vijo v vsej tragičnosti.

Sredi novembra lani so nam vremeno-slovci za konec tedna vztrajno napove-dovali poslabšanje vremena z dežjem in snegom do nižin. Bolj ko se je bližala sobota, bolj se mi je — in enako tudi mo-jemu dolgoletnemu prijatelju in sopotniku na številnih, zlasti zimskih turah Prepečaču — krepila želja, da zlezeva še kako smer, preden bi gore zasnežilo. Slutnja, da bo vreme le zdržalo, se je uresničila. Devet-najstega novembra sva približno ob deseti uri vstopila v Virensovo smer. Nad Koglom sva vzemirila večjo skupino ko dren zdra-vih gamsov, katerih zunanost je izkazo-vala, da komaj čakajo na bližajočo se zimo. Že v snežnem metežu sva zlezla še smer Černivec—Pibernik. Obe smeri sta mi, zlasti zaradi različnosti, prijetno zapolnili dan in v mozaik gorskih doži-vetij dodali nov kamenček.

SELITEV POD RATITOVEC

Brez obotavljanja sva v močnem vetru in sneženju pričela sestopati proti Kokr-skemu sedlu. Kmalu za bivačkom naju je v svoje naročje vzel mrak. Moč mu je jemat mesec, ki je v svoji sramežljivosti kazal le polovico obraza. Pot je bila ve-činoma zasnežena, zato nama je zaradi lahke obutve vso pozornost usmerjala v naslednji korak. Kljub temu sva tu in tam opažala gamse; kot skrivnostne sence so se umikali pred tujcema, ki sta jih motila v večernem počitku.

Preplavilo me je neko posebno vzdušje. Deloma je bilo to zaradi miru, ki me je obdajal, saj je bil prijatelj nekaj deset korakov pred menoj. A tudi svetlobna igra mesečine je pripomogla, da sem se po-greznil v svet meditacije.

Preselil sem se v začetek leta 1987. Takrat sem ponovno opravil eno izmed meni najljubših turnosmučarskih poti, od So-ricice prek Ratitovca do Češnjice pri Že-leznikih. Po tej poti se podajo le redki turni smučarji in je po krivici zapostav-ljena, verjetno zaradi razmeroma majhne višine Ratitovca. Kljub temu ponuja tura obilo smučarskih možnosti s prelepimi raz-gledi tja od Bohinjskih gora pa do Snež-nika. Oblikovitost delno poraščenega sve-

ta je kot nalašč za nabiranje moči v za-četku sezone, ko v visokogorju običajno še ni dovolj snega. Snežne razmere so po-navadi dokaj stabilne in ugodne, spust z Ratitovca mimo Podlonka v Dašnjico pa poteka deloma po gozdu, deloma po se-nožetih in cesti. Višinska razlika je kar tisoč metrov!

V prvih dveh mesecih leta običajne snežne razmere omogočajo spust vse do zimske-ga bazena na Češnjici, kar omogoča, da se tura dopolni še s kopanjem ali savno. Ne bi kazalo zanemariti dejstva, da avto-busna zveza do Sorice odpravi problem lastnega prevoza.

Lepote zasneženega Ratitovca je močno cenil tudi moj žal že preminuli prijatelj, akademski kipar in gorski reševalec Tone Logonder. V razgovoru mi je večkrat raz-krival svoj intimni odnos do tega lepotca nad Selško dolino. Njegov spomenik, po-svečen dogodkom med NOB, ki stoji v va-sici Prtovč, je le delček bogate umetni-kove dediščine, ki jo je Tone zapustil na-šim gorskim vasem. Dopolnjuje jo še nje-gov kip Ivana Groharja v Sorici.

LJUDJE ZA ZAPAH

Običajno sem opisano turo opravil po grebenih, tistikrat pa sem se odločil, da bom šel skozi podratitovške vasi, k če-mur me je spodbudila nesplužena cesta. Po pršiču, ki se je skoraj neslišno izgub-ljal pod smučmi, in v prvih jutranjih žar-kih, ki so me pozdravljali izza Lubnika, sem se, poln moči, ki jo človek občuti le v podobnih trenutkih, približeval vasi Zgor-nje Danje. Stisnjena pod Valantovim ro-bom in vsa odeta v bleščečo se snežno odejo mi je sprva delovala pravljico in domače. Bolj ko sem se ji bližal, bolj me je na njeni podobi nekaj motilo. Skoraj so me zajele sence prvih hiš, ko sem se zavedel, kaj deluje tuje in hladno.

Vhodna vrata hiš so bila do polovice za-snežena, polkna zaprta, tudi dimniki niso kazali znakov življenja. Prve vtise doma-čnosti je zamenjal občutek osamljenosti in človeške odtujenosti.

Vasica je bila hitro za menoj, tudi razpo-loženje se je popravilo. Ponovno se mi je vrnil jutranji polet. Dodatno moč mu je dajal že povsem prebujen čudovit zimski dan. Tako razpoložen sem se pridričal med stene vasice Torke. Hojo sem upočas-nil, kajti želel sem občutiti tudi to vas, ki je kljub zapuščenosti delovala bolj pri-jazno zaradi dneva, ki je dihal že s pol-nimi pljuči.

Nenadoma sem brez namena in močno presenečen obstal.

Le kakšnih dvajset metrov pred menoj je na pragu hišice stala ženica. Njeno od številnih naporov zgrbljeno telo je kazalo visoko starost. Otresala je staro cunjjo, s katero je verjetno že kdovelikokrat brisala prah v skromnem domovanju ali počela druga hišna opravila. Delo jo je tako zaposlilo, da nepričakovanega neznančevega prihoda ni opazila. Zavedel sem se neugodnega položaja: kaj storiti, kako opozoriti nase, da bi ženice ne prestrašil. Na prvi tihi »dober dan« ni bilo odziva, po ponovnem pa me je ženica presenečeno pogledala, postala za trenutek, sama sebi nekaj zamrmrala in stopila v hišo. Zamolkel udarec zapaha na vratih me je hladno postavil nazaj v Zgornje Danje.

Nad reakcijo sem bil prvi hip presenečen. Čez nekaj trenutkov sem v majhnem prekritanem okencu, ki je tako značilno za stare gorske domačije pod Ratitovcem, zagledal bled, zguban obraz; iz izbinega mraka je nemo strmela vame. Zavedel sem se, da sem pravzaprav tujec, ki v tistem

trenutku na tistem kraju nimam česa iskati in sem s svojo prisotnostjo zmotil jesen osamljenega bitja.

»TA JE PA ŽE POD RUŠO!«

Razlago za odziv ženice na moj prihod sem dobil med nadaljevanjem poti. Šele tedaj sem se zavedal, da k njej ni vodila nobena gaz ali druga sled.

Sredi lanskega marca sem se z znancem iz Spodnjih Danij potepal po zasneženih bregeh Črne prsti. Omenil sem mu opisano doživetje. Njegove besede »Ta je pa že pod rušo!« so mi tedanje vtise samo še poglobile.

Spet sem se jih zavedel v sanjarijah pod Grintovcem; potem je čar spominov popustil in že sem zrl v blede mesečino, ki je lila na tiho gorsko krajino. Pred menoj je enakomerno in neslišno ubiral korake Pretepač.

»Sem že mislil, da si obrnil!« me je hudo mušno zbudil in me, ne vedoč za moje misli, postavil na trdna tla.

RESNIČNA ZGODBA IZPRED VEČ KOT POL STOLETJA

SVOJEVRSTNA PRAVDA NA JELOVICI

LEOPOLD PETAUER

Na ne preveč z iglavci zakritem kraju, nekoliko v breg, je stala drvarska kočja, ena izmed mnogih na zelo razpotegnjeni Jelovici. Sestavljena je bila iz zbitih desk in pokrita v glavnem z dvojnimi smrekovimi skorjami na malo nagnjenem ostrejšu; na njem je bilo za obtežitev raztresenih nekaj skalic. Do kolibe je vodila spodaj precej kamnita potka. Pod njo je žuborel neznamenit studenček.

Ko sem se pozno popoldne proti izteku otavnika leta 1932 približal začasnemu bivališču zaenkrat še neznanega drvarja na razdaljo kakšnih deset metrov, sem opazil, da nizka in ozka vratca niso bila zaprta, nasprotno, precej odprta, in z vsakim naslednjim korakom sem razločneje slišal neenakomerno hrčanje, ki je prihajalo iz notranjosti kočje.

HUDIČ, KI ŽRE KORUZO

Radovednost me je gnala, da sem prestopil prag. Najprej nisem v notrini tako rekoč ničesar opazil; bilo je temno, kajti edino okence — in še to zamazano — je prepuščalo bore malo zunanje svetlobe med štiri stene eojnega prostora. Šele sčasoma so mi oči začele razpoznavati pičlo, zelo preprosto imetje pred seboj. Na vsaki strani ognjišča je bila po ena kratka, groba

klopca. Poleg desne je bilo nekaj, čemur bi lahko rekli miza; nanjo sem odložil svoj nahrbtnik in svršnico. Nad mizo je viselo dvoje posod in malenkosten jedilni pribor, na nasprotni strani pa neznatna garderoba. Na tleh sem zagledal dve vrečici; ena od obeh je bila odprta. Najbrž je bilo po kotih še kaj krame.

Poglavitno pozornost pa sem posvečal pogradu, od koder je močno hrčalo. Nisem verjel svojim očem: tam je udobno ležal — srnjak. Ni se še prebudil.

Stopil sem k okencu. Po potki navzgor je nekdo spešil. Prav gotovo bo imetnik kolibe, v kateri sem se v nenavadni okoliščini znašel. V svoji domnevi se nisem zmotil. Hrupno je vstopil in vratca zaloputnil za sabo. Videl sem, kako je srnjak poskočil s pograda, preplašeno gledal krog sebe in se nazadnje stisnil k steni ob pogradu. Ogledal sem si prišleka, kolikor se je pač dalo. Bil je srednje, čokate postave, z desno nogo je malce šepal. Njegovi grčasti roki in napete žile so dovolj pričali o težaškem delu. Obraz je imel prej oglat kot okrogel. Izpod košatih obrvi so sršele črne oči in na razoranem licu se mu je nos nekoliko krivil na levo. Raševinasto oblačilo je ponekod kazalo razpoke. Tudi čevlji so bili v slabem stanju. Bil je znatno starejši od mene; prisodil sem mu kakšnih petin-trideset let.